Винятки як системний підхід до обробки помилок

План на сьогодні

- Обробка винятків. Оператори throw, try i catch
- Винятки, Функції і розгортання стеку
- 3 Неперехоплені винятки і обробники catch-all
- 4 Класи-винятки і Спадкування
- 5 Повторна генерація винятків, функціональний try-блок
- 6 Ієрархія класів стандартних винятків
- Нюанси та недоліки використання винятків

Обробка винятків. Оператори throw, try i catch.

Що таке виняток? Навіщо вони потрібні?

Виняток — це спеціальна подія, яка сигналізує про помилкову або нетипову ситуацію під час виконання програми, і дозволяє передати керування до обробника помилок.

Проблеми з кодами повернення:

- Значення помилок неочевидні (наприклад, -1, 0.0, false)
- Неможливо одночасно повернути результат і статус помилки
- Потрібно вручну перевіряти кожен виклик функції
- Неможливо використовувати return у конструкторах
- Ускладнюється структура програми, знижується читабельність

```
double divide(int a, int b) {
   return static_cast<double>(a)/b;
}
```

```
double divide(int a, int b, bool &success) {
  if (b == 0) {
     success = false;
     return 0.0;
  }
  success = true;
  return static_cast<double>(a)/b;
}
```

Як допомагають винятки?

- □ Винятки мови C++ забезпечують могутній і гнучкий засіб для коректного виходу з нетипових ситуацій.
- □ Винятки генеруються в результаті нестандартних ситуацій, що виникають при виконанні програми. З їх допомогою можна передавати керування з однієї частини програми в іншу.

Використання винятків С++ має такі переваги:

- □ Відділяють логіку обробки помилок від основного коду;
- Дають можливість обробляти помилки лише там, де це дійсно потрібно;
- □ Працюють у конструкторах і складних ініціалізаціях;
- Дозволяють писати більш безпечний та чистий код.

Генерація винятків.

Для сигналізування про помилку використовується оператор throw. Це називається генерацією винятку.

Приклад з життя:

Коли у баскетболі відбувається фол — арбітр свистить і гра зупиняється. Після штрафного кидка — гра продовжується. Подібно до цього, в C++ виконується сигнал про помилку — програма перериває звичний потік виконання, поки виняток не буде оброблений.

```
throw -1; // int
throw ENUM_INVALID_INDEX; // enum
throw "Negative number"; // C-style рядок
throw dX; // значення типу double
throw MyException("Fatal Error"); // об'єкт класу винятку
```

```
double divide(int a, int b) {
   if (b == 0) {
      throw "Error: Division by zero!";
   }
   return static_cast<double>(a) / b;
}
```

Перехоплення винятків

У С++ для перехоплення винятків використовується блок try:

- Блок try містить потенційно небезпечний код
- Якщо всередині блоку try виникає виняток (оператор throw), програма негайно припиняє виконання цього блоку
- Система починає пошук відповідного обробника (catch)

Приклад з життя:

Як у баскетболі, коли гравець порушує правила — арбітр свистить. Це зупиняє гру. Аналогічно, throw зупиняє виконання в блоці try. Далі — наступний етап: реакція на ситуацію, тобто обробка винятку.

```
try {
    // Код, який може згенерувати виняток
    throw -1;
}
```

```
try {
   int a = 10, b = 0;
   double result = divide(a, b);
   cout << "Result: " << result << endl;
}</pre>
```

Обробка винятків

Обробка винятків у C++ виконується в блоці catch, який розміщується відразу після try.

- catch приймає параметр винятку як у функції
- Винятки фундаментальних типів (int, double тощо) можна перехоплювати за значенням
- Винятки класів перехоплюють за const посиланням, щоб уникнути копіювання
- Якщо параметр не використовується, його ім'я можна опустити

Приклад з життя:

Як у баскетболі: поки не буде виконано штрафний кидок — гра не продовжиться.

Так само в C++: поки виняток не буде оброблений у catch — програма не відновить своє виконання.

```
try {
    throw -1;
}
catch (int a) {
    cerr << "We caught an int exception with value " << a << '\n';
}</pre>
```

```
int main() {
    try {
        int a = 10, b = 0;
        double result = divide(a, b);
        cout << "Result: " << result << endl;
    }
    catch (const char* msg) {
        cout << msg << endl;
    }
    return 0;
}</pre>
```

Використання throw, try i catch разом

Після генерації винятку у блоці **try** оператором **throw**, здійснюється пошук **catch** блоку з аргументом, що співпадає з типом винятку

- □ throw генерує виняток типу int зі значенням -1
- □ try виявляє виняток
- catch (int a) обробляє його і виводить повідомлення
- □ Після обробки виконання програми продовжується

```
int main() {
  try {
     throw -1:
  catch (int a) {
     cerr << "We caught an int exception with value: " << a << '\n';
  catch (double) {
     cerr << "We caught an exception of type double" << '\n';</pre>
  catch (const string& str) {
     cerr << "We caught an exception of type string" << '\n';</pre>
  cout << "Continuing our way!\n";</pre>
  return 0:
```

Як працюють винятки

```
double a;
cin >> a;
try {
    if (a < 0.0)
        throw "Can not take sqrt of negative number";
    cout << "The sqrt of " << a << " is " << sqrt(a) << '\n';
}
catch (const char* e) {
    cerr << "Error: " << e << '\n';
}</pre>
```

Увага: компілятор не виконує неявні перетворення типів у catch. Наприклад, throw 'a' не буде оброблено catch(int).

Винятки, Функції і розгортання стеку.

Генерація винятків поза блоком try

Оператор throw не обов'язково має бути всередині try.

C++ підтримує розгортання стеку — механізм передачі винятку назад по стеку викликів, поки не буде знайдено відповідний catch.

```
double mySgrt(double a) {
  if (a < 0.0)
     throw "Can not take sqrt of negative number";
  return sqrt(a);
int main() {
  double a:
  cin >> a;
  try {
     double d = mySqrt(a);
     cout << "The sqrt of " << a << " is " << d << '\n';
  catch (const char* e) {
     cerr << "Error: " << e << '\n';
```

- □ В процесі виклику функції в стек потрапляє інформація про точку повернення, всі аргументи функції і локальні змінні функції.
- □ Після завершення функції керування переходить в точку виклику і всі змінні функції зі стеку знищуються (деструктори).
- □ Якщо виконання функції припиняється генерацією винятку, то керування передається не у безпосередньо викликаючу функцію, а в точку try-блоку. Вся інформація зі стеку буде коректно знищена (деструктори). Цей процес наз. розгортанням стеку.

Генерація винятків поза блоком try

Як це працює:

- throw виникає в mySqrt(), поза межами блоку try
- mySqrt() припиняє виконання
- Відбувається розгортання стеку: програма повертається в main(), де є блок try
- Виняток обробляється у відповідному catch

Переваги:

- Функція повідомляє про помилку, але не обробляє її самостійно
- Обробка делегується на вищий рівень гнучкість і незалежність логіки обробки
- Різні програми можуть реагувати на виняток порізному (вивести повідомлення, показати діалог, завершити роботу тощо)

```
double mySgrt(double a) {
  if (a < 0.0)
     throw "Can not take sqrt of negative number";
  return sqrt(a);
int main() {
  double a:
  cin >> a;
  try {
     double d = mySqrt(a);
     cout << "The sqrt of " << a << " is " << d << '\n';
  catch (const char* e) {
     cerr << "Error: " << e << '\n';
```

Неперехоплені винятки і обробники catch-all

Неперехоплені винятки

Що станеться, якщо виняток ніхто не обробить?

Функція може згенерувати виняток (через throw) і передати його на обробку вище, але якщо жоден рівень не містить відповідного блоку catch, програма аварійно завершується.

Що відбувається при введенні -5:

- mySqrt(-5) генерує виняток типу const char*
- Стек розгортається, виклик повертається в main()
- У main() немає обробки винятку
- Програма завершується з неперехопленим винятком

Поведінка залежить від ОС:

- Повідомлення в консолі
- Діалогове вікно помилки
- Збій виконання

```
double mySqrt(double a) {
    if (a < 0.0)
        throw "Can not take sqrt of negative number";
    return sqrt(a);
}
int main() {
    double a;
    cin >> a;
    // Блок try відсутній
    cout << "The sqrt of " << a << " is " << mySqrt(a)
    << '\n';
}
```

Обробники всіх типів винятків

Функція може згенерувати виняток будь-якого типу, але ми не завжди знаємо її реалізацію. Як бути, якщо тип винятку невідомий?

Використати обробник всіх типів — catch (...)

Такий обробник перехоплює будь-який виняток, незалежно від його типу.

Важливо:

- catch (...) завжди має бути останнім у списку обробників
- Інакше конкретні catch не матимуть шансів спрацювати
- Часто використовується для запобігання аварійному завершенню

```
int main() {
    try {
        throw 7; // виняток типу int
    }
    catch (double a) {
        cout << "We caught a double: " << a << '\n';
    }
    catch (...) {
        cout << "We caught an exception of an undetermined type!\n";
    }
}</pre>
```

Специфікації винятків (throw/noexcept)

Специфікація винятків — це оголошення функції з вказанням, які винятки вона може або не може генерувати. Як це працює?

□ Якщо функція позначена як noexcept (або throw() до C++11), але все

- реалізацій).

 Такі функції зобов'язані обробляти винятки самостійно.
- □ У разі порушення специфікації розгортання стеку заборонено.

ж генерує виняток — програма негайно завершується (у більшості

Специфікація винятків (throw(type)) застаріла, і її слід уникати

```
int doSomething() noexcept; // не генерує винятків int doSomething() throw(double); // може згенерувати лише double int doSomething() noexcept(false); // може згенерувати будь-який виняток
```

Використання noexcept

- □ Функції переміщення (move-конструктори, move-оператори =) зазвичай повинні бути поехсерt, щоб стандартні контейнери (std::vector, std::list) могли ефективно їх використовувати.
- ☐ Якщо move не помічено як noexcept, стандартні контейнери можуть копіювати об'єкти замість переміщення, що впливає на продуктивність.

```
class MyClass {
public:
    MyClass(MyClass&& other) noexcept { /* move logic */ }
    MyClass& operator=(MyClass&& other) noexcept { /* move assignment logic */ return *this; }
};
```

Класи-винятки і Спадкування

Класи-винятки

Проблема з фундаментальними типами:

- Винятки типу int, char* тощо не містять контексту
- Невідомо, звідки саме і чому стався збій
- Неможливо обробити винятки з різних місць по-різному

Одним із способів вирішення цієї проблеми є використання класів-винятків. **Клас-виняток** — це звичайний клас, який генерується в якості винятку

```
class ArrayException {
private:
    string m_error;
public:
    ArrayException(string error) : m_error(error) {}
    const char* getError() { return m_error.c_str(); }
};
```

Класи-винятки

```
Переваги:

☐ Можна передати точний опис помилки
☐ Можна створити окремі класи для різних виняткових ситуацій
☐ Обробники можуть перехоплювати винятки за типом посилання, а не значення — для уникнення копій
```

```
class ArrayException {
private:
    string m_error;
public:
    ArrayException(string error) : m_error(error) {}
    const char* getError() { return m_error.c_str(); }
};
```

```
class ArrayInt {
  int m_data[4];
public:
  int& operator[](int index) {
     if (index < 0 \parallel index >= 4)
        throw ArrayException("Invalid index");
     return m_data[index];
};
try {
  int value = array[7];
catch (const ArrayException& e) {
  cerr << "Array error: " << e.getError() << '\n';</pre>
```

Винятки і спадкування

У С++ винятки — це об'єкти

- Отже, можна використовувати успадковані класи як винятки.
- Обробник може ловити як свій тип, так і успадковані від нього.

Правило:

Завжди розміщуйте обробники дочірніх класів перед обробниками батьківських, інакше вони ніколи не виконаються.

```
class Parent {};
class Child : public Parent {};
try {
    throw Child();
}
catch (Parent& p) {
    cerr << "caught Parent";
}
catch (Child& c) {
    cerr << "caught Child";
}
//Pезультат: caught Parent
```

```
class Parent {};
class Child : public Parent {};
try {
    throw Child();
}
catch (Child& c) {
    cerr << "caught Child";
}
catch (Parent& p) {
    cerr << "caught Parent";
}
//Pезультат: caught Child
```

Приклад ієрархії класів винятків

```
class MvException {
public:
    virtual void printError() const {
        cout << "MyException: An error occurred!" << endl;</pre>
    virtual ~MyException() {}
class DivideByZeroException : public MyException {
public:
    void printError() const override {
        cout << "DivideByZeroException: Cannot divide by zero!" << endl;</pre>
};
class IndexOutOfBoundsException : public MyException {
public:
    void printError() const override {
        cout << "IndexOutOfBoundsException: Index out of range!" << endl;</pre>
class BadMemAllocation : public MyException {
public:
    void printError() const override {
        cout << "BadMemAllocation: Memory allocation fails!" << endl;</pre>
};
class NotInitialized : public MyException {
public:
    void printError() const override {
        cout << "NotInitialized: Vector is empty!" << endl;</pre>
```

Повторна генерація винятків

Відкладена обробка винятку

Припустимо функція хоче перехопити виняток, записати інформацію про нього, але при цьому залишити остаточну обробку на тому хто її викликав — однак вона не має способу повідомити про помилку, оскільки тип повернення не дозволяє цього зробити.

Ми не можемо безпечно повернути "індикатор помилки", бо будь-яке int — допустиме. Можна обробили виняток частково (лог), але caller не знає, що сталася помилка.

Можливі рішення:

- Повторно кинути виняток (throw;)
- Використати об'єкт-обгортку, що містить статус
- Змінити логіку: не перехоплювати виняток у цій функції

```
int getIntValueFromDatabase(Database* db, string table, string key) {
    assert(db);
    try {
        return db->getIntValue(table, key); // може кинути int
    }
    catch (int exception) {
        g_log.logError("getIntValueFromDatabase failed");
        // Але що тепер повернути? Будь-яке int — потенційно
допустиме
    }
}
```

Генерація нового винятку

Припустимо функція перехопила виняток, виконала попередню обробку (наприклад, логування), але не має змоги повернути caller-у інформацію про помилку через тип результату. Рішення — згенерувати новий виняток.

- Виняток int перехоплюється й обробляється локально (логування)
- Далі функція перекидає новий виняток типу char вище в стек викликів
- Цей новий виняток не буде перехоплений у цьому ж блоці catch

```
int getIntValueFromDatabase(Database* db, string table,
string key) {
   assert(db);
   try {
      return db->getIntValue(table, key);
   }
   catch (int exception) {
      g_log.logError("getIntValueFromDatabase failed");
      throw 'q'; // новий виняток типу char
   }
}
```

Функціональний try-блок

Функціональний try-блок

У тілі конструктора ми можемо обробити виняток.

Але якщо виняток виникає в списку ініціалізації — звичайний try вже не допоможе.

В такому випадку використовується функціональний try-блок

- try додається після заголовка конструктора, перед списком ініціалізації
- catch стоїть на тому ж рівні, що і конструктор
- Перехоплює винятки з:
 - о списку ініціалізації
 - о тіла конструктора

```
// Конструктор A генерує виняток

class B : public A {

public:

B(int x) try : A(x) {

// Тіло конструктора

}

catch (...) {

cerr << "Construction of A failed\n";

// Якщо нічого не згенерувати — виняток буде повторно кинуто автоматично

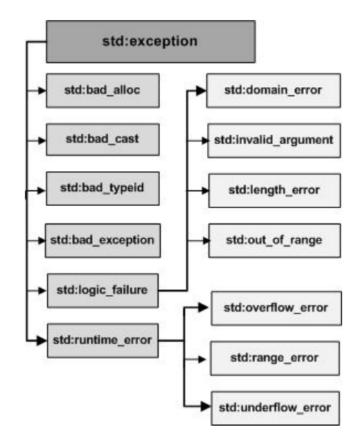
}

};

// Результат: Construction of A failed
```


- □ bad_alloc // помилка виділення пам'яті
- □ bad_cast // неможливість перетворення типу (dynamic cast)
- □ bad_exception // неочікуваний виняток logic failure // винятки етапу компіляції
- □ domain_error // математичні винятки, напр, корінь з відємного
- ☐ invalid_argument // недозволені аргументи
- ☐ lenght_error // помилки при зміні розміру string, vector, і тп.
- out_of_range // доступ до неіснуючого елемента контейнера
- □ runtime_error // винятків етапу виконання overflow_error, underflow_error // математичні помилки переповнення
- □ range_error // помилки розрахунку меж

Усі винятки, що виникають у Стандартній бібліотеці С++, успадковуються від базового інтерфейсного класу std::exception.

Базовий клас: std::exception

Оголошений у заголовку <exception>, містить віртуальний метод what() для повернення текстового опису помилки.

Безпосередні нащадки std::exception:

- std::bad_alloc помилка виділення пам'яті
- std::bad_cast помилка dynamic_cast
- std::bad_exception згенеровано unexpected-обробником
- std::bad_function_call виклик об'єкта std::function, що не містить функції
- std::bad_typeid typeid на нульовому вказівнику
- std::bad_weak_ptr некоректне створення shared_ptr з weak_ptr
- std::ios_base::failure помилки потокового вводу/виводу

std::logic_error:

- std::domain_error неправильне значення у математичній функції
- std::future_error помилка при використанні std::future
- std::invalid_argument передано некоректний аргумент
- std::length_error перевищено дозволену довжину
- std::out_of_range доступ поза межами контейнера

std::runtime_error:

- std::overflow_error арифметичне переповнення
- std::range_error загальна помилка діапазону
- std::system_error помилки пов'язані з операційною системою
- std::underflow_error арифметичне зменшення з точністю втрати

Інтерфейсний клас exception

Усі винятки, які генерує Стандартна бібліотека С++, успадковуються від базового класу exception.

exception — це інтерфейсний клас з віртуальною функцією what(), який дозволяє обробляти всю ієрархію стандартних винятків.

```
#include <exception>
int main() {
    try {
        string s;
        s.resize(-1); // викликає std::bad_alloc
    }
    catch (exception& exception) {
        cerr << "Standard exception: " << exception.what() << '\n';
    }
}
// Результат: Standard exception: string too long
```

```
try {
    // код з використанням стандартної бібліотеки
}
catch (bad_alloc& exception) {
    cerr << "You ran out of memory!\n";
}
catch (exception& exception) {
    cerr << "Standard exception: " << exception.what() << '\n';
}
// Перший catch обробляє std::bad_alloc
// Другий — усі інші виключення стандартної бібліотеки
```

Інтерфейсний клас exception

```
class exception {
  public:
    exception();
    exception(const char *const&);
    exception(const char *const&, int);
    exception(const exception&);
    exception& operator=(const exception&);
    virtual ~exception();
    virtual const char * what() const;
```

Використання стандартних винятків напряму

Клас std::exception сам по собі не використовується для генерації винятків, але можна використовувати його дочірні класи, якщо вони відповідають вашій ситуації

```
#include <stdexcept>
int main() {
    try {
        throw runtime_error("Bad things happened");
    }
    catch (exception& exception) {
        cerr << "Standard exception: " << exception.what() << '\n';
    }
}
// Результат: Standard exception: Bad things happened</pre>
```

```
void testInvalidArgument() {
    try {
        // Спроба передати некоректний аргумент до конструктора
        throw std::invalid_argument("Invalid argument passed to function!");
    } catch (const std::invalid_argument& e) {
        cout << "Caught exception: " << e.what() << endl;</pre>
 void testBadAlloc() {
     try {
          // Викликаємо виняток, якщо не вдається виділити пам'ять
         throw std::bad_alloc();
     } catch (const std::bad_alloc& e) {
          cout << "Caught exception: " << e.what() << endl;</pre>
```

Власні класи-винятки на основі exception

Ви можете створювати власні класи-винятки, які успадковують exception. Потрібно перевизначити метод what(), який повертає текст опису помилки. Починаючи з C++11, what() має бути позначений як noexcept.

```
class ArrayException : public exception {
private:
  string m_error;
public:
  ArrayException(string error) : m error(error) {}
  const char* what() const noexcept {
    return m error.c str();
};
class ArrayInt {
  int m data[4];
public:
  int& operator[](int index) {
    if (index < 0 || index >= 4)
       throw ArrayException("Invalid index");
    return m data[index];
```

```
int main() {
  ArrayInt array;
  try {
     int value = array[7];
  catch (ArrayException& exception) {
     cerr << "An array exception occurred (" << exception.what() << ")\n";
  catch (exception& exception) {
     cerr << "Some other std::exception occurred (" << exception.what() << ")\n";
```

Нюанси та недоліки використання винятків

Очищення пам'яті при винятках

Коли виникає виняток, подальші інструкції не виконуються. Ресурси, які були виділені до винятку, можуть не звільнитися.

Приклад: файл не закривається

```
try {
    openFile(filename);
    writeFile(filename, data); // тут виникає виняток
    closeFile(filename); // не виконається!
}
catch (FileException& exception) {
    cerr << "Failed to write to file: " << exception.what()
    << '\n';
}
```

Рішення:

```
try {
    openFile(filename);
    writeFile(filename, data); // тут виникає виняток
    closeFile(filename); // не виконається!
}
catch (FileException& exception) {
    closeFile(filename);
    cerr << "Failed to write to file: " << exception.what()
    << '\n';
}
```

Звільнення пам'яті при винятках

Коли виникає виняток, подальші інструкції не виконуються. Ресурси, які були виділені до винятку, можуть не звільнитися.

Приклад: витік пам'яті

```
try {
    Person* alex = new Person(...);
    processPerson(alex); // може
згенерувати виняток
    delete alex;
}
catch (PersonException& exception) {
    cerr << "Failed to process person\n";
    // alex вже недоступний
}
```

Рішення: винести alex за межі try

```
Person* alex = nullptr;
try {
    alex = new Person(...);
    processPerson(alex);
    delete alex;
}
catch (PersonException& exception) {
    delete alex;
    cerr << "Failed to process person\n";
}</pre>
```

Винятки і деструктори

не можна генерувати винятки в деструкторах?
На відміну від конструкторів, у яких виняток може вказувати на невдале створення об'єкта, у
деструкторах винятки генерувати не можна.
Якщо під час розгортання стеку (тобто обробки винятку) деструктор згенерує ще один виняток,
компілятор не знатиме, який з них обробляти.
Це призводить до негайного аварійного завершення програми.
ендація:
Уникайте генерації винятків у деструкторах.
Якщо потрібно повідомити про помилку — запишіть її в лог або скористайтеся іншим
безпечним механізмом.

Винятки і деструктори

```
class BadDestructor {
public:
   ~BadDestructor() {
        cout << "Destructor called!" << endl;</pre>
        throw runtime_error("Exception from destructor!"); // ПОГАНА ПРАКТИКА
};
                                                               class SafeDestructor {
void func() {
                                                               public:
   try {
                                                                   ~SafeDestructor() noexcept { // noexcept запобігає поширенню винятку
        BadDestructor obj;
        throw runtime_error("Exception inside function");
                                                                       try {
                                                                           throw runtime_error("Exception in destructor");
    catch (const exception& e) {
        cout << "Caught exception: " << e.what() << endl;</pre>
                                                                       catch (const exception& e) {
                                                                           cerr << "Caught exception in destructor: " << e.what() << endl;</pre>
int main() {
    try {
        func();
    catch (...) {
        cout << "Unhandled exception!" << endl;</pre>
    return 0;
```

Проблеми з продуктивністю

Чи впливають винятки на швидкодію?

Так, але не завжди (zero-cost exception handling в GCC).

- Винятки збільшують розмір виконуваного файлу
- Додають додаткові перевірки під час виконання
- Найбільші витрати виникають під час генерації винятку:
 - о запускається розгортання стеку
 - виконується пошук відповідного обробника catch

Коли краще уникати винятків?

- □ У системах реального часу (наприклад, вбудовані пристрої, авіація, автоіндустрія) час виконання коду має бути передбачуваним.
- У критичних секціях коду (напр., драйвери, операційні системи).
- □ Обробка винятків може спричинити затримки, які важко оцінити, тому винятки там зазвичай не використовуються.

Дякую

